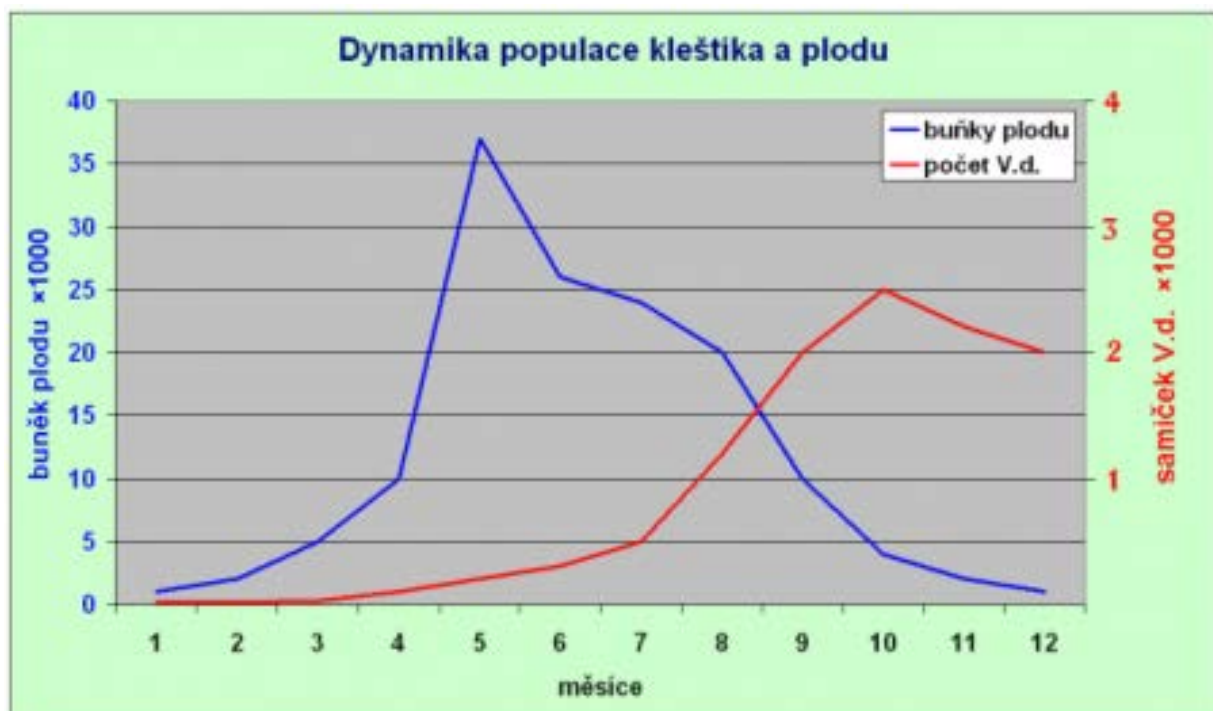

Přednáška Ing. Květoslava Čermáka

Seance zlínských včelařů 29.2.2012 tématicky navázala na přednášku ing. Leoše Dvorského a pozvaný přední včelařský odborník a šlechtitel **ing. Květoslav Čermák** seznámil přítomné s jeho praxí v rozpoznávání varroatolerantních včelstev na vlastní včelnici, dále jak od nadějných matek nejlépe rozchovat a bezpečně přidat mladé matičky. Závěr věnoval ožehavému tématu – cesty a bariéry šíření moru včelího plodu.

Varroatolerance (VT) je soužití parazita kleštika včelího s jeho hostitelem včelou medonosnou bez výrazných hospodářských ztrát. Základem je znalost biologie roztoče. Zde je pár důležitých poznatků:

- samička Varroa destructor (V.d.) pobývá v době plodování 2-20 dnů mimo plod a v zimě se nachází na zadečku mezi tergity včely (toto je její slabé místo),
- samička V.d. prodělá za svůj život průměrně 2,4 rozmnožovací cykly na plodu,
- úspěšně dokončí vývoj na trubčí kukle 2,2 životaschopných samiček a na dělničí 1,5
- denní nárůst populace samiček V.d. v době plodování je 2,1%,
- během sezóny se znásobí počet samiček V.d. 12-krát a více (závislost na délce plodování, velká důležitost počátečních stavů samiček V.d.),
- trubčí plod je napaden 6 – 12 × více než dělničí.

Co brzdí množení roztoče:

1. klima (suché a teplé roky),
2. nemoci plodu (vir deformovaných křídel, pytlíčkovitý plod, mor včelího plodu, zvápenatění),
3. plodnost včelstva (plodnější včelstva mají více roztočů),
4. kratší doba plodování,
5. velikost včelstva (malé včelstvo = méně plodu = méně V.d.),
6. grooming-sebeočist'ování:
 - nadaná včelstva za pár minut po vniknutí V.d. do úlu mu odlámají nohy, promáčknou krunýř nebo vynáší roztoče ven z úlu,
 - naše včelstva mají nízké % groomingu, do 10% (obtížná selekce),
 - nízká dědivost,
7. zkrácení periody zavíčkovaného plodu,
8. prodloužení foretické doby (delší pobyt na včelách)
 - hormonální působení, princip dosud neobjasněn,
 - vede ke zpomalení reprodukce a vystavuje V.d. dalším ohrožením,
9. neúspěšná reprodukce,
10. Varroa-senzitivní hygiena (VSH)
 - souvisí s neúspěšností reprodukce V.d. na plodu,
 - stačí úspěšnost přes 50%
 - v USA a v Německu mají včelstva s úspěšností až 95%,
 - nemožnost V.d. se přizpůsobit.

Ing. Květoslav Čermák měří VT pomocí hygienického testu, velikosti jednorocní populace V.d. a odhadem rychlosti růstu populace V.d. (z přirozeného spadu nebo ze vzorkování).

Nadějné matky doporučuje **nejjednodušeji rozchovat** dle slovenské metody, kdy se část včelstva dočasně osiří v medníku.

Ometou se včely a medník se vystrojí nejméně 2 zásobními plásty, 2 plásty ze zavíčkovaným plodem a 2 plásty s otevřeným plodem. Na plodiště se položí mateří mřížka, přes kterou se z plodiště nasají mladušky, stará matka zůstane v plodišti.

Po obsazení mladuškami se medník položí bokem na síťované dno a za 2 hodiny vložíme přelarvenou sérii matečných misek doprostřed mezi otevřený plod. Dobré je nastříkat trochu vody do krycí souše.

Druhý den kontrolujeme úspěšnost přijetí a vrátíme medník zpět na včelstvo na mateří mřížku. Popřípadě znovu přelaruíme.

Desátý den zužitkujeme matečníky na tvorbu plodových oddělků. Je možno použít i otevřený matečník 2. den nebo po zavíčkování matečníku 5. den.

Na **přidávání matek** do včelstva používá polskou klíčku se 2 komůrkami na krmivo. Pracuje na principu, že se včely 2. den prokoušou k matce přes menší krmnou komůrku, roznesou její feromon po včelstvu a matičku vyvedou až 3. den přes větší komůrku s širším vstupním otvorem. Tím se docílí postupné seznámení s matkou a její jistější přijetí.

Je možno krmné komůrky s krmivem nechat 2 dny zavřené.

Přídávací klíčka se vloží vodorovně do rozšířené rámkové uličky a zapře se z boku horními loučkami rámků!

Opatrně sleduje chování včel k matce a kladení kontroluje až 6. den po vysvobození z klíčky. Nerozebírá včelstvo a nekontroluje nouzové matečníky.

Přelaruje na kapku zředěné mateří kašičky vodou 1:1 a upřednostňuje umělé misky. Vybírá co nejmladší larvičky (do 1,5 dne stáří), které podebírá úzkou lžičkou tak, aby jí přesahovaly oba konce pro lepší vložení larvičky do misky.

Nutno pracovat s dostatečným osvětlením, ale prudký sluneční svit larvičku usmrcuje.

Mor včelího plodu (MVP) je bakteriální onemocnění včelího plodu, kdy velmi odolné spory vyklíčí v žaludku nejmladších larvičky a postupně ji rozloží v typický příškvár.

Nejvíce se MVP šíří vyloupením nemocného včelstva (v podletí i na velké vzdálenosti), převozem nemocného včelstva, nakažených úlů a plástů.

Včelstva se umí účinně bránit, ale rozhodující je infekční tlak.

Základní bariérou je dobrý čistící pud, kdy nakažená larva je vynesena z úlu a nestihnou se vyvinout spory.

Dospělé včely ve svém medném váčku přefiltrují z potravy většinu spor a přes výkalový váček je odstraní z úlu.

Také včelí larvy při napadení produkují imunopeptid abaecin, který ničí spory.

Platí, že různá včelstva jsou různě nadaná. Níže klinika na fotce M. Palečka z J. Hradce.

Co můžete dělat pro snížení nebezpečí propuknutí MVP do klinického stadia:

- Udržujte na svém včelíně/včelnici po celý rok dostatečně silná včelstva, v dobré kondici, dobře živená - nechte jim v plástech část jejich medu, dbejte o pylovou snůšku.
- Udržujte hygienu úlů a plástů, vyměňujte co nejvíce díla za nové stavbou na mezistěnách, staré plásty vyřadte. Prázdné rámkové a úly před dalším osazením očistěte a vydesinfikujte.
- Vyměňte matky za matky prošlechtěné na výborný čistící pud, např. matky kmene Vigor.
- Ošetřujte důkladně včelstva proti roztoči *Varroa d.*, tím zároveň snížíte působení virů ve včelstvech a zabráníte tak poklesu obranyschopnosti včelstev proti MVP.

Zvládnutí moru včelího plodu i kleštika včelího podmiňuje chov nadějných a vitálních matek, proto si teoreticky chov matek zopakujeme na březnové seanci a přímo v praxi si jej můžete vyzkoušet na kurzu na Vyhlídce v sobotu 5.5.2012 s možností odnést si přelarvený matečník od kmene Vigor (částečně VT a s výborným čistícím pudem) domů a odchovat si kvalitní mladé včelstvo.

ing. Evžen Babík, ing. Jiří Kalenda